

Από την αρχή της περιόδου αυτής, η Κόρινθος είχε ήδη αποκτήσει το μέγεθος μεγάλης πόλης, και γύρω στο 700 π.Χ. είναι πλέον η ισχυρότερη εμπορική δύναμη στην Ελλάδα. Η λεπτή κεραμική της έχει εξαιρετική τεχνική τελειότητα και εξαγεται τώρα ευρύτατα σε όλα τα σημαντικά κέντρα του ελλαδικού χώρου, επηρεάζοντας βαθμιαία πολλούς τοπικούς γεωμετρικούς ρυθμούς. Στις ακτές της ανατολικής Μεσογείου έφταναν λίγα κορινθιακά αγγεία, αλλά πολύ περισσότερα στέλνονταν με πλοία στις νεοϊδρυμένες ελληνικές αποικίες της Κάτω Ιταλίας και της ανατολικής Σικελίας, ενώ μερικά αγόραζαν και οι Φοίνικες άποικοι σε πιο μακρινές περιοχές, όπως στην Καρχηδόνα, στη δυτική Σικελία και στη μεσογειακή ακτή της Ισπανίας.

{tab=Κεραμική}

Κεραμική (ΥΓ και ΠΠρΚ) Πρώιμη Πρωτοκορινθιακή)

Ένας χαρακτηριστικός κορινθιακός ρυθμός είχε αρχίσει να αναπτύσσεται αρκετό διάστημα πριν από το τέλος της ΜΓ II. Η διακόσμηση παραμένει απλή και αυστηρή, σε αντίθεση με την αυξανόμενη πολυπλοκότητα των αττικών και αργεϊτικών μοτίβων. Αποφεύγουν τα βαριά σχέδια και προτιμούν ακόμη τις στενές ζώνες (ή μετόπες) με κατακόρυφες ενάλληλες γωνίες. Σε ορισμένες περιπτώσεις ζωηρεύουν το βάθος, αφήνοντας δέσμες λεπτών γραμμών να εισχωρήσουν σε σημεία που, ως την εποχή εκείνη, καλύπτονταν με επίχρυσμα.

Η ΥΓ περίοδος αρχίζει με την επινόηση της κοτύλης, ενός αγγείου πόσεως χωρίς χείλος, το οποίο γρήγορα κατέλαβε κυρίαρχη θέση στο κορινθιακό ρεπερτόριο. Η αυθεντική κοτύλη της ΥΓ περιόδου έχει το παραδοσιακό κορινθιακό γεμάτο ημισφαιρικό σχήμα, αλλά ο πηλός της είναι ήδη λεπτότερος και ποιοτικά καλύτερος από τον πηλό των παλαιότερων αγγείων πόσεως. Στην αρχή διατηρούν το διάχωρο με ενάλληλες, ενθύμιο της προηγούμενης περιόδου, αλλά λίγο αργότερα αρχίζουν να εισχωρούν ερωδιοί, που στέκουν αντιμέτωποι εκατέρωθεν κυματιστών γραμμών. Αμέσως μετά το 720 π.Χ. η κοτύλη γίνεται βαθύτερη, ενώ κατόπιν, στην ΠΠρΚ περίοδο, το ύψος είναι σχεδόν ίσο με την διάμετρό της. Αυτό το σχήμα της κοτύλης διαρκεί ως τις αρχές του 7ου αι., οπότε το προφίλ γίνεται συχνά πιο κατακόρυφο και η βάση πιο στενή.

Μια σπανιότερη καινοτομία της ΥΓ είναι ο κύαθος, που αποτελεί παραλλαγή του κάνθαρου, με χαμηλές λαβές και χωρίς χείλος. Η διακόσμησή του μοιάζει πολύ με της κοτύλης, αλλά

τον συναντούμε σπάνια μετά το τέλος της ΥΓ. Αντίθετα με τα νέα αυτά αγγεία πόσεως, ο κρατήρας διατηρεί το εξωστρεφές χείλος του, αλλά γίνεται πιο βαθύς, όπως και η κοτύλη. Οι λαβές του είναι συνήθως σύνθετες κατά την ΥΓ περίοδο και απλές ταινιωτές κατά την ΠΠρΚ.

Οι πυξίδες είναι πολλές και ποικίλες. Μια ψηλή παραλλαγή εμφανίζεται για πρώτη φορά στην ΥΓ περίοδο δίπλα στον παλιό σφαιρικό τύπο. Η σφαιρική πυξίδα εξαφανίζεται κατά τη μετάβαση προς την ΠΠρΚ και δύο νέες παραλλαγές έρχονται στη μόδα: η κοτύλη-πυξίδα και η επίπεδη πυξίδα. Οι κορινθιακές πυξίδες διαφέρουν, όπως και στο παρελθόν, από τις αττικές, γιατί έχουν λαβές πάντοτε οριζόντιες.

Η τυπική ΥΓ οينوχόη έχει φαρδύ, κατακόρυφο λαιμό και ωσειδές σώμα, ένα σχήμα που επιζεί και την ΠΠρΚ. Η λήκυθος-οينوχόη φαίνεται πως βγαίνει εκτός μόδας στην ΥΓ και επιστρέφει πάλι στην ΠΠρΚ, με μεγαλύτερο μέγεθος, ψηλό λαιμό, κωνικό σώμα και πλούσια διακόσμηση. Το σημαντικότερο ωστόσο ΠΠρΚ κλειστό αγγείο είναι ο σφαιρικός αρύβαλλος, που επίσης επιστρέφει στις προτιμήσεις μετά από μια κάμψη στην ΥΓ. Σε πολλούς από αυτούς συναντούμε πολλά και εξαιρετικά δείγματα του ανατολίζοντα ρυθμού. Το καινούργιο του σχήμα είναι πιο στρογγυλεμένο, με μικρότερο λαιμό από το ΜΓ. Γύρω στο 700 π.Χ. ανεβαίνει το κέντρο βάρους και το σχήμα τείνει προς τη γεμάτη ωσειδή παραλλαγή του πρώιμου 7ου αι.

Τα πτηνά είναι τα μόνα μοτίβα από το ζωικό βασίλειο που εκπροσωπούνται στο ορθόδοξο εικονιστικό ρεπερτόριο. Εμφανίζονται για πρώτη φορά γύρω στο 750 π.Χ., μέσα σε αττικίζουσες τετράγωνες μετόπες. Οι ερωδιοί ζωγραφίζονται σε αντιμέτωπα ζεύγη εκατέρωθεν κυματοειδών γραμμών, από το 740 π.Χ. περίπου και εξής, σε μια σύνθεση δανεισμένη πιθανόν από την Αργολίδα.

Το εργαστήριο τύπου Θάψου, που οφείλει το όνομά του στη σικελική θέση όπου βρέθηκαν τα πρώτα δημοσιευμένα παραδείγματα, ξεφεύγει, με διάφορους τρόπους, από το ορθόδοξο ΥΓ κορινθιακό στυλ. Πιο συνηθισμένα είναι τα αγγεία πόσεως, από τα οποία όμως απουσιάζουν τα νέα σχήματα χωρίς χείλος (κοτύλες και κύαθοι). Όλα τα αγγεία πόσεως είναι σκύφοι και κάνθαροι, άμεσοι απόγονοι των ΜΓ II προτύπων τους, Ανάμεσα στα υπόλοιπα καθιερωμένα σχήματα συγκαταλέγονται οι κρατήρες, οι σφαιρικές οينوχόες και οι μεγάλες πρόχοι. Η κεντρική επιμηκυσμένη μετόπη με τη διακόσμηση περιβάλλεται πάντα, και από τις τέσσερις πλευρές, από παράλληλες γραμμές, που συχνά εκτείνονται ως τη βάση της μετόπης. Τα πιο αγαπητά μοτίβα είναι οι μαιάνδροι και τα μαιανδρικά άγκιστρα, κληρονομιά από τη ΜΓ εποχή, η αυθεντική συνεχής σπείρα και οι αραιές κατακόρυφες κυματιστές γραμμές.

Ο πηλός τους μοιάζει πολύ με αυτόν της ορθόδοξης κορινθιακής ΥΓ, αλλά χρησιμοποιούν διαφορετική τεχνική στο ψήσιμο, η οποία δίνει στην επιφάνεια μια ελαφρά γκριζοπράσινη απόχρωση, που θυμίζει την κορινθιακή κεραμική της Αρχαϊκής εποχής, ενώ αντίθετα, ο πηλός των ορθόδοξων ΥΓ κορινθιακών αγγείων είναι σκληρός και κοκκινωπός. Οι διαφορές στο στυλ και η τεχνική των αγγείων αυτών, μαζί με το γεγονός ότι σπάνια εμφανίζονται στην Κορινθία, οδήγησε ορισμένους ερευνητές στη διατύπωση προτάσεων για μια διαφορετική προέλευση του εργαστηρίου αυτού: προτάθηκε η Αίγινα και, αργότερα και με μεγαλύτερες πιθανότητες τα Μέγαρα. Η μεγαρική θεωρία ελέγχθηκε με χημική ανάλυση πηλού, που δεν έδωσε ωστόσο αποφασιστικά αποτελέσματα. Στα Μέγαρα βρέθηκαν ελάχιστα γεωμετρικά ευρήματα χωρίς κανέναν δείγμα του εργαστηρίου τύπου Θάψου, ενώ βρέθηκε ορθόδοξη κορινθιακή ΥΓ κεραμική. Για την ώρα, λοιπόν, φαίνεται πιο σωστό να δεχθούμε το εργαστήριο ως κορινθιακό και να θεωρήσουμε ότι κατασκεύαζε μια ασυνήθιστα συντηρητική κατηγορία κεραμικής, κυρίως για εμπορικές εξαγωγές.

{tab=Ταφικά έθιμα και αρχιτεκτονική}

Οι πληροφορίες από την Κόρινθο του 8ου αι. είναι μάλλον πενιχρές σε σύγκριση με την Αθήνα ή το Άργος. Φαίνεται ωστόσο πως η κορινθιακή *πόλις* ήταν ακόμη ένα συγκρότημα διάσπαρτων χωριών, το καθένα από τα οποία έθαβε τους νεκρούς του στην κοντινή του περιοχή, καμιά φορά και μέσα στον ίδιο τον οικισμό. Το μοναδικό οργανωμένο νεκροταφείο είναι το Βόρειο, το οποίο σίγουρα εξυπηρετούσε κάποιον κοντινό οικισμό, που δεν έχει εντοπισθεί ακόμη. Υπάρχει ένας πυρήνας του νεκροταφείου που ανήκει στη ΜΓ II και γύρω του διακλαδίζονται ορισμένοι μικροί οικογενειακοί ταφικοί χώροι. Οι τάφοι των ενηλίκων είναι αρχικά λακκοειδείς και κατόπιν, στην ΥΓ, κιβωτιόσχημοι, επενδεδυμένοι με μονολιθικές πλάκες. Όλοι καλύπτονται με μονοκόμματα ασβεστολιθικές πλάκες, όπως και στο παρελθόν. Τα μεγαλύτερα παιδιά θάβονται σε μικρούς κιβωτιόσχημους ή σε σαρκοφάγους, ενώ τα νήπια τοποθετούνται συνήθως σε γραπούς ή χειροποίητους κρατήρες. Στις ταφές των ενηλίκων ο κρατήρας αντικατέστησε την υδρία και τοποθετείται ως κτέρισμα έξω από τον τάφο. Τα κτερίσματα μέσα στους τάφους είναι πολύ λίγα, γι' αυτό δεν είμαστε βέβαιοι αν οι ταφές συνεχίζονται και στον επόμενο αιώνα ή υπάρχει κάποια διακοπή.

Στο κέντρο της Κορίνθου, στον χώρο της μεταγενέστερης ρωμαϊκής Αγοράς, βρέθηκαν σκόρπια σύνολα τάφων και πηγάδια σπιτιών. Ένα τμήμα γης περιείχε δύο ενδιαφέροντα ζεύγη τάφων, ο καθένας από τους οποίους περιείχε έναν άνδρα και μία γυναίκα, προσεκτικά τοποθετημένους σε ορθή γωνία μεταξύ τους. Η πλουσιότερη ταφή (F) ανήκε σε γυναίκα και περιείχε μικρή συλλογή κοσμημάτων, ενώ ένα έξοχο ζεύγος μακριών χάλκινων περονών ήταν τοποθετημένο κατά μήκος ενός διαχωριστικού, που βρισκόταν ανάμεσα σ' αυτόν και τον γειτονικό τάφο. Ένας σκύφος από τον τάφο του άλλου άνδρα (A) χρονολογεί το σύνολο γύρω στο 750 π.Χ. Πολύ λίγοι τάφοι στον κεντρικό χώρο χρονολογούνται μετά

από αυτόν, γιατί η γοργή ανάπτυξη του οικισμού δεν άφησε πλέον ελεύθερο ταφικό χώρο.

Ο λοφίσκος βόρεια της Αγοράς στεφανώνεται, ήδη γύρω ή λίγο μετά το 700 π.Χ., από τον μνημειακό ναό του Απόλλωνα, πρόδρομο του ναού του 6ου αι., οι μονολιθικοί κίονες του οποίου ορθώνονται ακόμη και σήμερα. Λίγο αργότερα πρέπει να κτίστηκε και ένας άλλος μνημειακός ναός, ο πρώτος που αφιερώθηκε στον Ποσειδώνα στο ιερό του Ισθμού και διακοσμήθηκε ίσως σε δεύτερη φάση, με κονιάματα που έχουν γεωμετρικά μοτίβα. Στην Περαχώρα υπήρχε, ήδη από το 800 π.Χ., ένας πολύ πιο πρωτόγονος αψιδωτός ναός. Μια ιδέα για τη μορφή του δίνει ενδεχομένως ένα πήλινο ομοίωμα που βρέθηκε εκεί.

{tab=Μεταλλοτεχνία}

Στους τάφους της κεντρικής Κορίνθου και σε δύο αποθέτες αναθημάτων του ιερού της Περαχώρας έχουν βρεθεί απλά χρυσά κοσμήματα. Πρόκειται για τα γεωμετρικά σύνολα της Ήρας Ακράϊας (περίπου 800-720 π.Χ.) και της Ήρας Λιμενίας (από το 740 π.Χ. έως την Αρχαϊκή εποχή). Στην Κορινθία συνηθίζονται τα φαρδιά δαχτυλίδια με μια κεντρική νεύρωση, που τα συναντούμε στον αποθέτη της Ακράϊας και στον τάφο F της Κορίνθου. Οι δύο συμπαγείς σφηκωτήρες από τον ίδιο τάφο είναι παρόμοιοι με έναν αποσπασματικό από τον αποθέτη της Λιμενίας και έναν ακόμη από αττικό τάφο του 760-750 π.Χ. περίπου. Ένα τμήμα του σπειροειδούς στελέχους διακοσμείται με ενάλληλες και στις δύο απολήξεις χαράσσεται σταυρός, ένα ακόμη τοπικό χαρακτηριστικό, που εμφανίζεται και σε έναν τύπο σπειροειδούς κρεμαστού ενωτίου, στο οποίο προσηλώνονται δύο σφυρήλατα δισκία.

Οι τεράστιες χάλκινες περόνες από τον τάφο F είναι τα καλύτερα δείγματα του νέου κορινθιακού τύπου που κατασκευάζεται κατά την ΜΓ II. Χαρακτηρίζεται από τα τρία δικωνικά εξάρματα, τη δισκοειδή κεφαλή και την απόληξη με ανάγλυφους αστραγάλους. Το επάνω μέρος του στελέχους είναι τετράπλευρο και διακοσμείται με στιγμές που σχηματίζουν ένστιγμες τεθλασμένες. Παρόμοιες περόνες βρέθηκαν στον αποθέτη της Ακράϊας στην Περαχώρα, όπου το πιο περίτεχνο παράδειγμα έχει εννέα εξάρματα. Αυτές οι τεράστιες περόνες ήταν αδύνατο να χρησιμοποιηθούν στην καθημερινή ζωή και είναι σπάνιες ακόμη και σε τάφους. Τα πιο περίπλοκα δείγματα φαίνεται πως προορίζονταν αποκλειστικά για τους θεούς. Οι θνητοί της εποχής αυτής πρέπει να χρησιμοποιούσαν ακόμη τον παλιό τύπο με ένα σφαιρίδιο.

Το μόνο γνωστό σχήμα χάλκινου αγγείου είναι η μεσόμφαλος φιάλη του ανατολικού τύπου. Μία βρέθηκε ανάμεσα στους τάφους Α και Β, μία άλλη στον αποθέτη της Λιμενίας. Ο

ομφαλός είναι και στις δύο περιπτώσεις κωνικός, αντίθετα με τους κυκλικούς ομφαλούς της Αρχαϊκής εποχής.

Στην Κόρινθο έχουν βρεθεί ελάχιστα χάλκινα ειδώλια, αλλά μπορούμε να διακρίνουμε έναν χαρακτηριστικό κορινθιακό ρυθμό μέσα από τα κοινά χαρακτηριστικά που συναντούμε στα αναθηματικά ειδώλια από την Περαχώρα, τους Δελφούς και την Ιθάκη. Αυτός ο κορινθιακός ρυθμός αντιπροσωπεύεται αρκετά καλά και στην Ολυμπία.

Από την Ολυμπία προέρχεται ένα ωραίο δείγμα του κορινθιακού πτηνόμορφου περιάπτου. Η καλαισθητή καμπύλη του σώματός του απολήγει σε ράμφος πάπιας στη μία πλευρά και σε ανασηκωμένη σφυρηλατημένη και επίπεδη ουρά στην άλλη. Τα πόδια παραλείπονται και το σώμα στηρίζεται σε μία δισκοειδή ή μικρή πυραμιδόσχημη βάση. Ένα μεταγενέστερο και πιο εξωτικό δείγμα παριστάνει έναν ήμερο πετεινό με μεγάλο λοφίο και ουρά, που έγιναν επίπεδα με σφυρηλάτηση και διακοσμήθηκαν με εγγάρακτους διπλούς κύκλους. Το σώμα είναι χυτό και κούφιο, τεχνική που δεν ήταν πολύ γνωστή στον γεωμετρικό μεταλλοτεχνίτη. Ένας παρόμοιος αλλά πιο πρωτόγονος πετεινός αναφέρεται από ένα ΥΓ σύνολο των Δελφών, αλλά μάλλον κανείς από όλους τους πετεινούς δεν προηγείται χρονικά του 700 π.Χ. Ο τύπος αυτός υιοθετήθηκε σταδιακά από το Άργος, τη Σπάρτη, τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία.

Στα ελεύθερα αλογάκια διακρίνουμε με σαφήνεια ένα ιδιαίτερο κορινθιακό στυλ. Τέτοια αλογάκια έχουν βρεθεί στην Περαχώρα, τους Δελφούς και την Ιθάκη και έχουν ορθογώνιες βάσεις με τριγωνικές διακοσμητικές διακρίσεις. Χρησιμοποιείται, όπως και στα ειδώλια πτηνών, η σφυρηλάτηση, που δίνει δισδιάστατη όψη στα άλογα. Τα μόνα σημεία που έχουν κάποιον όγκο είναι το σώμα και το κεφάλι.

Όλα τα ειδώλια ανθρώπων ήταν προσαρτημένα στις λαβές τριποδικών λεβήτων. Η ανασύσταση της εξέλιξης του κορινθιακού ρυθμού μπορεί να προκύψει από τα ευρήματα της Ιθάκης και των Δελφών. Ένα από τα πρωιμότερα, που ανάγεται ήδη στην ΜΓ II, είναι μια γυμνή θεά από την Ιθάκη. Στέκεται με τα χέρια στις πλευρές, το περίγραμμα του σώματός της είναι αδύναμο και ρευστό, αλλά το κεφάλι της γέρνει προς τα πίσω και της προσδίδει ύψος δεσποτικό. Ακολουθεί κατόπιν ο πρώτος από πολλούς ιπποδαμαστές που ακολουθούν την ίδια παράδοση, όλοι με το κεφάλι γερμένο προς τα πίσω σε μια ηγεμονική κίνηση.

Μετά από την ομάδα των ιπποδαμαστών δεν γνωρίζουμε ακριβώς την εξέλιξη, αλλά τριάντα περίπου χρόνια αργότερα έχουμε έναν πολεμιστή από τους Δελφούς, που μάλλον

αντιπροσωπεύει τον κορινθιακό ρυθμό των χρόνων γύρω στο 690 π.Χ. Αντί για το παλιό κράνος με πεταλόσχημο λοφίο, φορά ένα πιο αποτελεσματικό είδος, που έχει σφυρηλατηθεί από ένα ενιαίο φύλλο χαλκού και καλύπτει ολόκληρο το κεφάλι. Πρόκειται για μια εξαιρετική επινόηση η οποία έγινε αργότερα ένα σημαντικό τμήμα του εξοπλισμού του οπλίτη στρατιώτη. Ο Ηρόδοτος το ονομάζει "Κορινθιακό". Όταν επινοήθηκε για πρώτη φορά γύρω στο 700 π.Χ., είχε πολύ κατακόρυφο και άβολο γείσο και αυχένα, τα οποία συναντούμε και σε πολλές, μη κορινθιακές, απεικονίσεις του προχωρημένου 7ου αι. Ο τεχνίτης όμως που κατασκεύασε τον πολεμιστή των Δελφών γνώριζε ήδη μια βελτιωμένη κορινθιακή παραλλαγή, πιο προσεκτικά σχεδιασμένη ώστε να προσαρμόζεται καλύτερα στο κεφάλι, και με καμπύλο τμήμα πίσω για την προστασία του αυχένα.

{tab=Ελεφαντοστέινες σφραγίδες}

Στο ιερό της Περαχώρας βρέθηκε μια εξαιρετη συλλογή από ελεφαντοστέινες σφραγίδες, του 7ου κυρίως αιώνα. Η πρωιμότερη όμως φέρει καθαρά γεωμετρικές παραστάσεις που δεν μπορούν να θεωρηθούν μεταγενέστερες του 700 π.Χ. Οι πιο συνηθισμένες σφραγίδες έχουν βαθμιδωτό προφίλ, ώστε η μία επιφάνεια να είναι μεγαλύτερη από την άλλη. Οι κορινθιακές ελεφαντοστέινες σφραγίδες του πρώιμου 7ου αι. έχουν τα καλύτερα εικονιστικά μοτίβα σε ολόκληρη την Ελλάδα, με θέματα και ποιότητα ισάξια της καλύτερης πρωτοκορινθιακής αγγειογραφίας. Διαδίδονται ευρύτατα, κυρίως στα ιερά της Πελοποννήσου και της Ιθάκης.

{/tabs}